

(Ел Паис, 25.10.2009)

Мислим да сам свој први чланак о «кризи социјалдемократије» написао пре скоро четврт века, а већ је било много оних који су ми били предходници. Корен те кризе која их мучи, у ствари се налази у разлици између реченог и учињеног. Социјалдемократија се родила као алтернатива комунизму, зарад одбране једнакости наспрам система привилегија. Алтернатива комунизму је сачувана, али борба за једнакост се свела на *flautas vocis*, чак и у њеној минималистичкој формули о «једнакости прилика на почетку», о којој су теоретисали бројни либерали као о синтетизованом доказу индивидуалне вредностократије.

Зато је најлакше подсетити се ретких тренутака у којима је социјалдемократија потхранила наду; лаборализам одмах после Другог светског рата, који уводи са Атлијем држава благостања по теорији Беванжера; године Бранта, који је 7. децембра 1970. клекнуо у гету у Варшави, епоха Митерана, који прекида дугу хегемонију деголиста, која је притискала Француску скоро као судбина (или као казна). Били су то реформистички успеси, којима сама социјалдемократија није дала континуитет. Политика државе благостања је стала тек нешто даље од националног здравственог сервиса (који се, осим тога, бирократизовао). Радикална *денацификација* у Немачкој, није се укоренила у сличним трансформацијама када су у питању односи социјалних снага. До јединства левице у време Митерана дошло је кроз компромисе између апарата партије, а не у стварном расту власти грађана.

Али, то је питање које анализе «криза социјалдемократије» обично не узимају у обзир. Карактер апарата, бирократија, номенклатуре, касте, стицали су све више чак и на левици, и они који, рецимо то речима Вебера, «живе од политике» и од политике су направили свој занат. Трансформација парламентарне демократије у партиократију, што ће рећи, у партије-машине које су саме себи референца, и све више сличне једна другој, прогресивно је учинила празним однос представљања између посланика и грађана. Политика постаје приватна активност, као било која друга пословна активност.

Политичари са деснице и левице на крају имају интересе класе који су у основи заједнички, јер сви они чине део *естаблишмента*, система привилегија, против кога би, наспрам тога, социјалдемократија требало да се бори у име једнакости. Јер, «једнакост»

је била вредност која је послужила као основа за оправдање антикомунизма; политички деспотизам је, у ствари, прва негација социјалне једнакости коју комунистички тоталитаризам гази на безмеран начин.

Пошто партиократија (чији део чини и социјалдемократија), подстиче практичну и растућу фрустрацију сувереног грађанина, тиме постаје катао за наредне дегенерације парламентарне демократије, што ће рећи, за још радикалније отимање власти од грађанина; то се догађа са политиком-спектаклом и са популистичким скретањима, све више укоренењем у Европи.

Међутим, тачно је да актуелна тешкоћа социјалдемократија показује и нешто више; комплетне групе руководиоца које нису само у кризи, већ готово у расулу, праве *curio dissolvi*

. Ради се о томе да почетна кривица, заборављање вредности «једнакости», без кога левица губи сваки свој смисао, сада испоставља рачун. Али, размотримо то редом.

Изгледа парадоксално да социјалдемократија доживљава врхунац своје кризе баш када јој прилике највише иду у прилог. Рецимо за критику *естаблишмента* или изношење предлога за радикалне реформе у финансијском и економском простору, јер су већ сви видели социјалну катастрофу изазвану растом привилегија без контроле и без контратега дивљем либерализму («животињским дух» добити).

Јер, криза изазива несигурност пред будућношћу, тако да страх гура масе ка десници, како се често говори. Међутим, то се догађа само зато што социјалдемократија није знала да да одговоре у реформистичком смислу, што ће рећи, у порасту социјалне правде, у потреби за сигурном «будућношћу» тих милиона грађана. Наведимо конкретан пример: страх пред будућношћу лако добија црте «другог», имигранта, који нам «краде» радно место. Али, то што имигрант може да нам «украде» посао, то је зато што прихвата ниже плате. Да ли је социјалдемократија покушала некада да води систематску политику кажњавања послодаваца који запошљавају имигранте са ниским платама, и без осталих скупих нормативних гаранција задобијених после деценија синдикалних борби?

Нешто аналогно се догађа и са сељењем фирми, најочљивијем феномену глобализације. Немачки, француски, италијански или шпански бизнисмен, сељењем своје производње ка Трећем свету, богати се огромном добити, експлоатишући радну

снагу са минималним дохотком и без синдикалног туторства. Међутим, владе поседују моћне инструменте да «одврате» сопствене бизнисмене у њиховој трци у премештању фирми, инструменте које политика Европске уније може да учини чак уверљивијим.

Наспрам тога, социјалдемократија се савила пред том мундијализацијом, ако је није подстакла, при којој пословни човек може да плати мање за рад, селећи фабрику или плаћајући на црно, чиме се стварају услови за «резервну армију надничара», потенцијално бескрајно велику, која ће све више смањивати плате. При томе је социјалдемократија организована у ништа мање од «Интернационале», и дуго времена је уживала у наглашеној моћи у европским институцијама. Не да није могла да се води другачија политика, него се то није хтело.

Примери су бројни. Социјалдемократија је чак прихватила «најтоксичније» финансијске инвенције и ништа конкретно није учинила да се заврши са «фискалним рајевима» или са банкарским тајним рачунима, чији је резултат ширење моћи мафије по читавој Европи. И пустимо проблем информативних медија (који је апсолутно круцијалан), јер би «једно добро информисано јавно мњење» требало да чини за грађане «врховни суд» на коме би могли «увек да се жале против државних неправди, корупције, народне незаинтересованости или «грешака власти» како је писао Џозеф Пулицер, док социјалдемократија није ништа учинила да се приближи овом непорецивом идеалу.

Социјалдемократија је требало да се разликује од комунизма по својим методима, преко одбацивања револуционарног насиља и уништавања приватне својине над средствима за производњу. У њеном АДН, наспрам тога, без даљег није било одрицање од стварања кроз реформе (што ће рећи, суштински), логике тржишта, претварајући је у социјално «вредну» и подвргнуту императиву константне равноправне расподеле добити.

Издајући систематски свој једини разлог постојања, социјалдемократија је била у кризи чак и када је добијала изборе и када је владала. Колико су се смањиле социјалне разлике у току владавине Блера? Ни мало, а можда и све супротно. А са Шредером? Чему служи левица која извршава политику деснице, ако не припрема повратак оригинала?

Зато није тешко оцртати реформистички пројекат, довољно је као звезду водиљу имати заједнички пораст слободе и правде (цивилне слободе и социјалне правде). Али,

немогуће га је остварити са данашњим инструментима; партијама-машинама. Јер, структурално припадају «партији привилегија». Не могу да буду решење, јер су интегрални део проблема.

http://www.elpais.com/articulo/opinion/traicion/socialdemocracia/elpepiopi/20091025elpepiopi_11/Tes/

(Превео **Бранислав Ђорђевић**)